

Cemil KAVUKÇU

ile Söyleşi

— Mehmet ÖZTUNÇ —

Türk öykücüsünde taşra insanını, hayatın kıyısında kalmış bireyleri öykünün merkezine taşıyan Cemil Kavukçu, öykülerinin atmosferini ve öykü kahramanlarını rüya, büyü, gerçekçilik, fantastik gibi öğelerle donatırken, 'sıradan dünyaların çarpıcılığını ayrıksı bir dille anlatmayı, anlatılmamış insanları el değmemiş ayrıntılarla kurmaca kişilere dönüştürmeyi' de başarıyor. Geleneksel öykücülüğümüzün, modern öykünün imkânlarıyla kesiştiği noktada Kavukçu'nun gürültüden uzak ama otuz yıldır kesintisiz bir şekilde duyulan sesi vardır.

1980 yılından bu yana çeşitli dergilerde öyküleri yayımlanan yazarımız, "Patika" adlı yapıtıyla 1987 yılında *Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü*'nü ve 1996 yılında "Uzak Noktalara Doğru" adlı öykü kitabıyla *Sait Faik Hikâye Armağanı*'nı, 2009 yılında "Angelacoma'nın Duvarları" adlı otobiyografik anlatı kitabıyla *Sedat Simavi Edebiyat Ödülü*'nü kazandı.

Kitapları: *Selo'nun Kuşları, Başkasının Rüyaları, Nolya, Gamba, Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak, Dönüş, Temmuz Suçlu, Uzak Noktalara Doğru, Yalnız Uyuyanlar İçin, Dört Duvar Beş Pencere, Pazar Güneşi, Gemiler de Ağlarmış, Suda Bulanık Oyunlar, Angelacoma'nın Duvarları, Mimoza'da Elli Gram, Tasmalı Güvercin, Öykü Kapanı, Yolun Başındakiler, Aynadaki Zaman, Düşkaçıran.*

“Yazının sizi terk etmeye başladığını fark ettiğiniz anda bu işe son vermeniz gerekiyor”

■ *Kendi yazma yöntemlerinizi, öyküye ilişkin düşüncelerinizi yaşamınızdan örneklerle anlattığınız **Örümcek Kapamı** adlı deneme kitabınız raflardaki yerini henüz aldı. Öncelikle hayırlı olsun. Yazı edimini, örümcek ağı metaforu üzerinden anlatıyorsunuz. Örümcek ağının belleklerde çok da olumlu çağrışımları yok, yazı için biraz acımasız bir metafor değil mi?*

Acımasız bir metafor olup olmadığı, nereden ve nasıl baktığınıza bağlı bu. Sonuçta bir metafor tabii. Örümcek ağı; yapısı, geometrisi, kimyası ve düzenlemesiyle muhteşem bir doğa olayı. Ancak, kitabıma bu başlığı seçerken bütün bunları hiç düşünmedim. Bir ağ birbirine atılan ilmiklerle oluşur. Bir yazarı oluşturan da başka yazarlardan aldıklarını yaşam deneyimleriyle özleştirerek yeni bir dil kurmasıdır. Örümceğin ağı gibi kusursuz olmalıdır. Bu ağa takılacak olanlar ise yazan kişinin iç dünyasında yüzleşmekten çekindiği ama bir biçimde yüzleştiği ve onları bambaşka biçimlere sokarak koza içine aldığı, zamanı gelince de açtığı avlarıdır.

■ *Öyküleri ve romanları üzerine çokça eleştiri, değerlendirme yazıları yazılan bir yazar olmanıza rağmen bunca yıl sonra yazımsal yolculuğu-*

nuzu kişisel deneyimlerinize anlatıyorsunuz. Neden böyle bir gereksinim duydunuz?

Böyle bir gereksinim duymadım. Varış noktası gibi uğranacak limanları da belli olmayan bir yolculuk bu. Çocuklar için yazmaya başlamamı, bir ilk gençlik romanı yazmamı açıklayamadığım gibi bunu da açıklayamam. Bir yazarın sınırları mı olmalı?

■ *Örümcek Kapamı’nda “Yazmayı Bırakmak” adlı denemizde son derece incelikli bir dille öykü dünyasını, anlayışını anlattığınız Alice Munro’nun 81 yaşında yaptığı “artık yazmayacağım” sözünden hareketle, yazarın yazmayı bırakabilmesi ya da bırakamamasının bağlamlarını tartışıyorsunuz. Bir yazar gerçekten yazmayı bırakabilir mi?*

Bu soruya ben ancak kendi açımdan yanıt verebilirim. Yazının sizi terk etmeye başladığını fark ettiğiniz anda bu işe son vermeniz gerekiyor. Bunu yapabileceğimi sanıyorum, hatta bu konuda kararlıyım. Burada asıl sorun böyle bir kopuşun farkına olabildiğince erken varmak.

■ *Cézanne’in Hemingway’e “neyi, nerede, nasıl” arayacağını fısıldayan bir ses olmakla kalmadığını, sözcükleri görüntüye dönüştürecek gözlemden geçtiğini de gösterdiğini*

belirtiyorsunuz. Bir söyleşinizde “iyi bir gözlemci” olduğunuzu söylediğinizi anımsıyorum. Cézanne’ın Hemingway üzerindeki etkisine benzer bir biçimde sizi de bu denli etkileyen sanatçılar oldu mu?

Oldu kuşkusuz ama tek bir isme indirgeyebileceğim bir sanatçı yok. Edebiyat dünyamı kurarken, daha sonra zenginleştirirken edebiyattan sinemaya, resimden müziğe birçok sanatçının etkileri oldu tabii.

■ **Örümcek Kapanı’nda yer alan birçok denemenizde hayat-sanat ilişkisini tartışmaya açıyorsunuz. Michel del Castillo’dan yaptığımız alıntı oldukça ilginç: “Sanatta yaşam öyküsünün bir değeri olduğuna inanmıyorum çünkü insanın kendi gerçeğine ulaşmasına olanak yoktur.” Bu alıntı bende Ortega Y Gasset’in bir sözünü anımsattı: “Bu bir sanat eseri değil tersine yaşamdan bir alıntıdır.” Gasset’in tersine vurgusuna katılır mısınız?**

Tüm sanat eserleri yaşamdan alıntılardır ama kurgunun gerçeğine dönüşerek yeni bir biçim almışlardır. Bu nedenledir ki en ilginç yaşamlar bile kurgunun potasında yeniden biçimlenmedikçe birer sanat eseri değildir.

■ **Yazınsal türleri zaman zaman metaforlarla anlatıyorsunuz. Öyküyü “kediye” benzettiğinizi anımsıyorum. Açar mısınız?**

Öykü, bir öykü yazayım diye konu aranacak bir tür değil. Ben öykü yazmak istiyorum diye yola çıktığınız-

da hiçbir şey yazamazsınız. Burada yapacağınız tek şey sabırlı olup öykünün gelip sizi bulmasını beklemenizdir. Kediye de siz istediğiniz zaman sevemezsiniz. O bunu istiyorsa gelip başını ayaklarınıza sürter. Karşıdan böyle bir talep yoksa tırmığı yersiniz. Kapınızı çalmamış bir öyküyü zorlamanın karşılığı da budur. Onun içtenliğini ve ruhunu anlamayan birilerinin hoşuna gidebilir, hatta onu yayımlayabilirler de, ama zamana karşı hiçbir şansı yoktur.

■ **1987 yılında Patika ile Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü, 1996’da ise Uzak Noktalara Doğru adlı öykü kitabınızla Sait Faik Hikâye armağanını kazandınız. Patika ve Uzak Noktalara Doğru, Cemil Kavukçu’nun yazınsal yolcuğu için ne anlama geliyor?**

Yaşar Nabi Nayır Öykü Ödülü, bana edebiyat dünyasının kapılarını açacak bir anahtar gibi gelmişti. Öyle olmadığını kısa bir süre sonra anladım. “Uzak Noktalara Doğru”yu edebiyat dünyasına taşıyan etkenin de Sait Faik Hikâye Armağanı olduğunu düşünmüyorum. Bu ödülü almasaydı da duracağı yer şu anda bulunduğu yer olacaktı. Bu konuda alçakgönüllü olmak gibi bir şirinlik yapmak istemiyorum. Ödüller, yazınsal yolculuğumda güç verdiler bana. Olmasalardı ben yine yoluma devam edecektim.

■ **Öykü kitaplarından sonra gelen üç romana rağmen kendinizi daha çok öykücü olarak görüyor, tanımlıyorsunuz, yanıtlıyor muyorum?**

Öyküye daha yakın olduğumu düşünüyorum; çünkü hem öykü oku-

mayı hem de yazmayı seviyorum. Düş dünyamda çakan her kıvılcım öyküye evriliyor hemen. Onu açmak, genişletmek, yaymak istemiyorum. Bunu yapmaya kalkıştığım anda içtenliğini ve doğallığını yitirip yapaylaşacağını biliyorum.

■ **Üç romandan sonra “romanı hâlâ denediğinizi” söylüyorsunuz, fazlasıyla mütevazı bir tavır değil mi?**

Kesinlikle değil. Ben öyküyü de hâlâ deniyorum. Her ikisi de bilinmezliklerle dolu dipsiz bir kuyu.

■ **Öykü yazma disiplininizi anlatmanızı istesem.**

Bunun bende tek bir karşılığı var, o da disiplinsizlik. Öncelikle, kendimi öykü, roman ya da herhangi bir şey yazmak zorunda olan biriymişim gibi görmüyorum. Öykünün peşinden koşup onu aramıyor, yaşama bir öykü malzemesiymiş gibi bakmıyorum. Her gün düzenli olarak masamın başına oturup yazmıyorum. Böyle bir zorunluluk ve disiplin bana göre değil. Yazma coşkusu gelmeden masanın başına oturmak eziyetten başka bir şey değil. O coşku gelmedikçe yazmam. Hiç gelmezse de hiç yazmam. Kimseyle bir sözleşmem, verilmiş bir sözüm yok ki.

■ **“Öykü dünyanızı Sait Faik-Orhan Kemal öyküsünün kestiği yerde kurduğunuz” ilişkin yoruma katılır mısınız?**

Katılırım ama eksik olduğunu söylerim. Bu dünyada, birbiriyle kesişmeyen birçok adın payı var. Örneğin; Atilla İlhan, Oğuz Atay, Yılmaz Güney, Cem Karaca, Erkin Koray gibi. Dünya

edebiyatına, hatta sinema ve müzik dünyasına girersek liste uzar gider.

■ **Taşra ile çokça anılan bir yazar oldunuz. Başkasının Rüyaları ile birlikte Kavukçu'nun artık taşradan ayrıldığını söyleyebilir miyiz?**

Büyük ölçüde söyleyebiliriz. Sonuçta bu yazınsal temeli olan bir ayrılık. Nedir? Öykülerim ağırlıklı olarak taşra eksensidir. Ancak taşradan ayrılmanın o kadar kolay olmadığını da gördüm. Orayla vedalaşmak başka, kopmak başka bir şey. Yazınsal anlamda koptuğunuzu düşünseniz bile rüyalarınıza girip yazmanız için kışkırtıyor sizi.

■ **Başkasının Rüyaları ile devam etmek istiyorum. Sanırım okurun en fazla ilgi gösterdiği öykü kitabınız Başkasının Rüyaları oldu. Bu ilgiyi neye bağlıyorsunuz?**

Ben uzun bir hikâye anlatıyorum. Yazdıklarım bütünün parçaları. Neden ilgi gördüğünü bilemem. Benim için bütün kitaplarım aynı değerde.

■ **Son öykü kitabınız Aynadaki Zaman'ın Kavukçu öykücülüğü için yeni biçimsel arayışlarla donanmış, alışılmışın dışında yorumları çokça yapıldı. Aynadaki Zaman, Cemil Kavukçu öykücülüğü için bu kadar güçlü bir değişimi ima ediyor mu?**

Bence ima etmiyor. *Tasmalı Güvercin*'de, *Düşkaçiran*'da, hatta doksanlı yılların başında yazdığım *Yalnız Uyuyanlar İçin* kitabımda da vardı bu arayışlar. Bir yolculuk bu, uğradığınız limanlarda ne görüyorsanız onu yazıyorsunuz.

■ **Yaratıcı yazarlık dersleri veren bir yazar olarak “yazarlığın öğretilenilebileceğine inanıyor musunuz?” Kurslarınızdan yetişen önemli yazarlar oldu mu?**

Yazarlığın öğretilenilebileceğine inanmıyorum. Ben yazarlık dersi vermedim, yazma seminerlerinde deneyimlerini paylaşan biri oldum. Vermeye çalıştığım tek şey yazma cesaretiydi. Dergilerde ürünleri yayımlanan, kitapları çıkan çok saygın ödüller alanlar oldu. Bütün bunlar onların çabasıyla gerçekleşti.

■ **Son dönemlerde çocuklar için yazdığınız roman ve öykülerle de dikkatleri çekiyorsunuz. Bir Öykü Yazalım mı? çocuk romanınızın büyük bir ilgi ile karşılaştığını biliyorum. Yetişkinler için yazarken çocuklar için yazmaya başlamak, yazarlık yolculuğunuzda ne türlü deneyimlere kapı araladı?**

Sevgili Erdal Öz, Erdal Ağabey çocuklar için de yazmam konusunda çok ısrar etmişti. Ama buna bir türlü cesaret edemiyordum. Çocuk edebiyatının yetişkinlere yazmaktan çok daha zor olduğunu düşünüyordum, ki doğrudur. Bu cesareti kendimde bulduğumda Erdal Ağabey artık hayatta değildi. Çocuklar için yazarken kendimi o yaşlarda bir okur olarak düşündüm. Neleri sever, nelerden sıkılır, nerelerde heyecanlanırdım. Çocukluğuma döndüm ve yetişkinler için yazarken edindiğim deneyimlerimi o alana aktardım. Bu çok keyifli bir yolculuktu.

■ **Angelacoma'nın Duvarları'nda sinemaya olan tutkunuzu, sahibi olduğunuz ilk sinema salonunu oldukça ironik bir dille anlatıyorsunuz. Sinemanın yazarlığınız üzerinde nasıl bir etkisi oldu?**

Beni besleyen çok önemli bir alandır sinema. Birçok edebiyat eseri sinemaya uyarlanmıştır. Ama ben perdede gördüğüm, etkilendiğim bir sahneyi kamera ve oyuncu kullanmadan sözcüklerle nasıl canlandırabileceğimi düşündüm hep.

■ **2005 yılında yayımlanan son romanınız Gamba beklediğiniz ilgiyi gördü mü? “İçimden roman yazmak gelmiyor.” demiştiniz. Cemil Kavukçu'dan yeni bir roman bekleyelim mi, yoksa Gamba son romanınız mı olacak?**

Gamba da, ondan önce yazdığım iki roman da benim beklediğim ilgiyi görmedi. İçimden roman yazmamanın gelmesinde bunun da etkisi var kuşkusuz. Ama bence asıl neden öyküyü daha çok sevmem. Gamba son romanım olmadı ki. Gençler için yazdığım *Yolun Başındakiler* de bir roman.

■ **Angelacoma'nın Duvarları'nı okuyan bir okur Dönüş için “otobiyografik bir roman” saptamasında bulunabilir. Dönüş'ün başkahramanı Vedat', Suda Bulanık Oyunlar'ın Tarık'ı, Gamba'nın Asım'ı Cemil Kavukçu'nun öz yaşamından ne kadar iz taşıyor?**

Sözünü ettiğiniz üç romanın karakterleri de benim öz yaşamımdan yok denecek kadar az izler taşıyor.

Ama mekânlar ve tanık olduğum olaylar, yaşanmışlık dersenez fazlasıyla iz taşıyor.

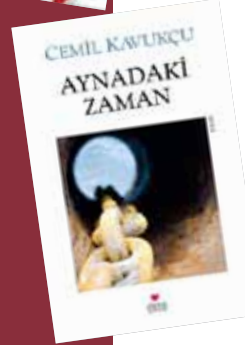
■ **Dönüş romanında, Vedat, iç dünyasında Neslihan ile konuşurken, “Peşimde birileri var Nesli” diyor. 12 Eylül dönemini göz önünde bulundurduğumuzda belirttiğim cümle “Peşimde birileri var Nesli (kuşağı)” şeklinde de okunabilir mi?**

Öyle okunması için seçilmiş bir cümledir o.

■ **Bir okuma etkinliğinde, Fethi Naci'nin Dönüş romanınızı basılmadan önce okuduğunu ve romanın sonunu değiştirmenizi isteğini ve sizin de değiştirdiğinizi söylemişsiniz. Ama sonradan romanın sonunu değiştirdiğiniz için pişman olduğunuzu söylemişsiniz. Genç yazarlara, eleştirmenlerle kurdukları ilişki ve eleştiriyi dikkate alma anlamında neler önerirsiniz?**

Keşke Fethi Naci gibi eleştirmenler olsa da genç yazarlara önerilerde bulunsa. *Dönüş* romanının sonu başkaydı. Ama Fethi Naci onu fazla karamsar buldu ve sonunda bir umut ışığının olması gerektiğini söyledi. Burada bir eleştirmen gibi değil, bir editör gibi davrandı. Onu haklı bulmama karşın daha sonra bu değişikliği yaptığıma pişman oldum. Ama yapılacak bir şey yoktu ve kitap yayımlanmıştı. Genç yazarlara -tabii onlarla ilgilenecek bir eleştirmen bulurlarsa- içlerine siniyorsa bir değişikliğe gitmeleri, sinmiyorsa da yazdıklarını savunmalarını öneririm.

■ **Öykücülüğümüzün, hak ettiği biçimde dünya edebiyatına açılabilmediğini, tanıtıldığını sanırım söyleyemeyiz. Öykücülüğümüz yapılan nitelik vurgularına rağmen niçin hak ettiği biçimde dünya edebiyatı içindeki yerini alamıyor?**

Türkçe yazılmalarının bunda payı büyük kuşkusuz. Öncelikle çeviri sorunuyla karşılaşılıyor. TEDA projesi, edebiyatımızın dışa açılması konusunda önemli bir açılım getirdi. Yine de yeterli olduğunu düşünmüyorum. Örneğin, Fransızca yazan bir yazarın İngilizce, Almanca, İspanyolca, İtalyancada görülmesi çok kolayken Türkçe yazılmış bir eserin o kadar şanslı olmuyor.

■ **İlk gençlik romanınız *Yolun Başındakiler Günışığı Kitaplığı'ndan henüz çıktı. Romanda eğitim sisteminizin sorunlarını bir ortaokul öğrencisinin gözünden anlatıyorsunuz. Aslında benzer izlekler diğer öykü ve romanlarınızda da var. "Türkiye'deki öğrenciler, aldıkları eğitim doğru uygulamalarından çok yanlış uygulamalarının sonucudur."* saptamasına katılır mısınız?**

Kesinlikle katılıyorum. *Yolun Başındakiler*'de altmışlı yılların eğitim sistemini, oradaki baskıcı unsurları anlattım. Bu sorunlar biçim değiştirse de günümüzde sürüyor.

■ **Orhan Pamuk, yakın bir zamanda verdiği bir söyleşide: "Okulda altı yıl edebiyat okudum. Şimdi dünyaca ünlü bir yazarım. Bu kitaplar bana ne öğretti? Edebiyatçı olmama nasıl yardımcı oldu? Neye yaradı?" Hiçbir şey!.. Bir tek Sait Faik diye bir yazarın olduğunu lisede öğrendim, o kadar..." dedi. Liseyi altı yılda bitiren bir yazar olarak Cemil Kavukçu'nun okuldan çok daha fazlasını aldığını söyleyebilir**

miyiz? Pamuk'un okula ilişkin kötümser yargısına katılır mısınız?

Orhan Pamuk bana göre çok şanslıymış, en azından Sait Faik diye bir yazarın olduğunu öğrenmiş lisede. Benim kadar sürüklendiğini sanmıyorum ama altı yıl süren lise öğrenciliğim sırasında ben Sait Faik'i bile öğrenemedim. Ortaokulda "Karanfiller ve Domates Suyu" öyküsünü okumuşuz. Onun Sait Faik'in öyküsü olduğunu yıllar sonra anlamıştım. Üstelik küçük birkaç ipucu anımsatmıştı öyküyü bana. Bir türlü sevedeğim divan edebiyatından çıkamıyorduk ki. Durum bugün de aynı.

■ **Son olarak, *Örümcek Kapamı'ndaki "Yazarın Evi, Kapısının Önü"* yazınızdaki belki de edebiyatın bir piyasa değerine dönüşmesi, dönüştürülmek istenmesiyle birlikte değişen yazar algısına değinmek istiyorum. Yazının sonunda: "Yazarın yeri kendi evidir. [...] Evinin kapısının önünde ve sokakta işi ne?" diyorsunuz. Bugünkü koşullarda yazarın evinde oturması ne kadar mümkündür, eskiye oranla evde oturmanın daha güç olduğunu söyleyebilir miyiz?**

Daha güç olduğu kesin. Benim asıl yadırgadığım yapının değil, yazarın ortaya çıkarılması. Ticari kaygılar, piyasa koşulları yayınevlerini bu tür arayışlara yönlendirebilir. Burada önemli olan yazarın duruşu. Yazdıklarının önüne çıkmaya çalışanlar zaten konumuzun dışında.